

Ko e Talanoa 'o 'Amanitā Sāmita 'i he Fahi'anga Papa Hauní

'I he 'aho 30 'o 'Okatopa, 1838, na'e 'ohofi ai 'e he kau fakatanga Mísulí ha nofo'anga 'o e Kāingalotu 'o e Siasí na'e 'iloa ko e Fahi'anga Papa Hauní. Na'e fana 'a e kau fakatangá ki he kau tangata mo e tamaiki tangata na'e hū ki ha fale tuki ukamea ke kumi hūfanga'anga mo malu 'i honau kakaí. Na'e mate ha Kāingalotu 'e toko hongofulu mā fitu 'i he 'ohofi, pea kafo ha toko hongofulu tupu.

Na'e kau 'i he kau laveá 'a e ki'i tamasi'i ta'u ono ko 'Alamā Sāmitá, 'a ia na'e puli hono hokotanga hui he alangá hili hano fana'i. Na'e loto-mamahi e fa'e 'a 'Alamaá, 'a 'Amanitā Pānisi Sāmita, 'i he'ene 'ilo iá. Na'á ne tengihia foki hono husepānití mo hono foha ta'u 10, 'a ia na'á na fakatou mate 'i he 'ohofi.

'I he 'ikai ha taha 'e 'atā ke tokoni kiate iá, na'e tākaki fakataha leva 'e 'Amanitā e toenga 'o 'ene fānaú mo lotua ha fakahinohino. Na'á ne lotu 'o pehē, "E Tamai Hēvani, 'okú Ke 'afio mai ki he'eku tamá kuo lavea mo ke 'afio'i 'a 'eku ta'epotó. 'E Tamai Hēvani, fakahinohino'i mu'a au 'i he me'a ke u faí."

'I he faka'osi 'e 'Amanitā 'ene lotú, na'á ne fanongo ki ha le'o na'á ne tataki ia ke tuifio e efu tofunangá mo e vaí. Na'á ne faka'aonga 'i ia ke fufulu 'aki e kafo 'o 'Alamaá kae 'oua kuo ma'a. Hili iá, na'e ongo'i 'e 'Amanitā na'e ue'i ia ke ne to'o ha ngaahi aka mei ha fu'u 'akau 'elemi pea tuki ia ke momo iiki. Na'á ne 'ai ia ki he kafo 'o 'Alamaá pea kofu takai 'aki ia ha tupenu.

Na'á ne talaange leva ki hono fohá, "Tokoto pehē ai pē 'o 'oua te ke toe ngaué, kae hanga 'e he 'Eikí 'o ngaohi ha'o alanga fo'ou."

Na'e ta'ofi 'e he kafo 'o 'Alamaá 'a 'Amanitā mo hono fāmilí mei he'enu fetukutuku hili e 'ohofi. Hili ha ngaahi uike, na'e fokotu'u 'e he kau fakatangá ha 'aho ke ne mavahe ai mo e toenga 'o e Kāingalotú. Na'e fakautuutu e manavasi'i 'a 'Amanitā 'i he faka'au ke ofi ange 'a e 'aho faka'osi. Na'á ne toitoi 'i ha 'ū ha'inga koane koe'uhí ke ne lava 'o lotu le'olahi ta'e ongonā ia 'e ha taha. Na'á ne fanongo leva ki ha le'o na'á ne toutou lea 'aki e ngaahi leá ni:

'A e laumālie 'oku falala mo mālōlō atu ki ai 'a Sisuú,

He 'ikai, ke u lava, 'o kau mo e filí;

Neongo 'a e feinga 'a helí he 'ikai pē,

He 'ikai, pea he 'ikai pē, ke u lava 'o li'aki!

Na'e tokoni e ngaahi lea ko 'eni mei he himi "E Kāinga Kuo Langa Ha Tu'ungá" (*Ngaahi Himí*, fika 37) kia 'Amanitā ke ne ongo'i ha ivi mo ha loto-to'a fo'ou.

Ne 'ikai fuoloa mei ai, kuo 'i tu'a 'a 'Amanitā 'i he'ene fanongo ki he kaikaila 'ene fānaú 'i hono falé. Na'á ne fakatovave atu ki fale 'o sio ki he lele takai holo 'a 'Alamā 'i he lokí. Na'á ne kaila, "Mami, kuó u sai au ia!" Na'e mavahe 'a 'Amanitā mo 'ene fānaú mei he Fahi'anga Papa Hauní hili pē ha taimi nounou mei ai.

(To'o pea fakanounou'i mei he *Kau Mā'oni'oni*, 1:384–87, 391–93, 417–18)